

VASELE DE BRONZ ÎN CASTRELE DACIEI POROLISSENSIS

lângă schimburile comerciale, care cu siguranță pot explica identificarea pe *limes*-ul Daciei Porolissensis a unui număr important de obiecte de import, arheologia ne dezvăluie și existența altor mecanisme care au determinat prezența lor în acest teritoriu. Astfel putem interpreta bagajul pe care l-au avut cu ei primii soldați care au ajuns în Dacia Porolissensis sau anumite preferințe ale acestora care au determinat, foarte probabil, un efort suplimentar, care nu s-a limitat doar la achiziția acelor produse disponibile pe piața din provincie.

Vasele de bronz reprezintă categoria specifică a obiectelor de import. În stadiul actual al cercetării nu avem nici o dovadă care să ne indice faptul că ele ar fi fost produse în interiorul provinciei Dacia. Ele sunt prezente în teritoriile nord dunărene încă

din perioada anterioară cuceririi romane, ca urmare a contactelor dintre romani și populațiile locale din această regiune. Atelierele care au produs asemenea bunuri s-au aflat la început pe teritoriul Peninsulei Italice, urmând ca ulterior (după mijlocul secolului I p. Chr.) acestea să se mute în provinciile Imperiului roman (Gallia, zona Rinului, posibil Pannonia). Deși puține dintre ele au fost cercetate arheologic, informațiile pe care le avem în momentul de față ne permit să presupunem existența unor ateliere de dimensiuni mari, aflate de obicei la periferia marilor orașe, în cadrul cărora fiecare etapă tehnologică era realizată de personal specializat **IMAGINEA 1**. Acest model de funcționare explică numărul mare de produse finite, realizate în serie. Din aceste centre de producție ele au fost exportate pe distanțe mari, atât în interiorul, cât și în afara imperiului.

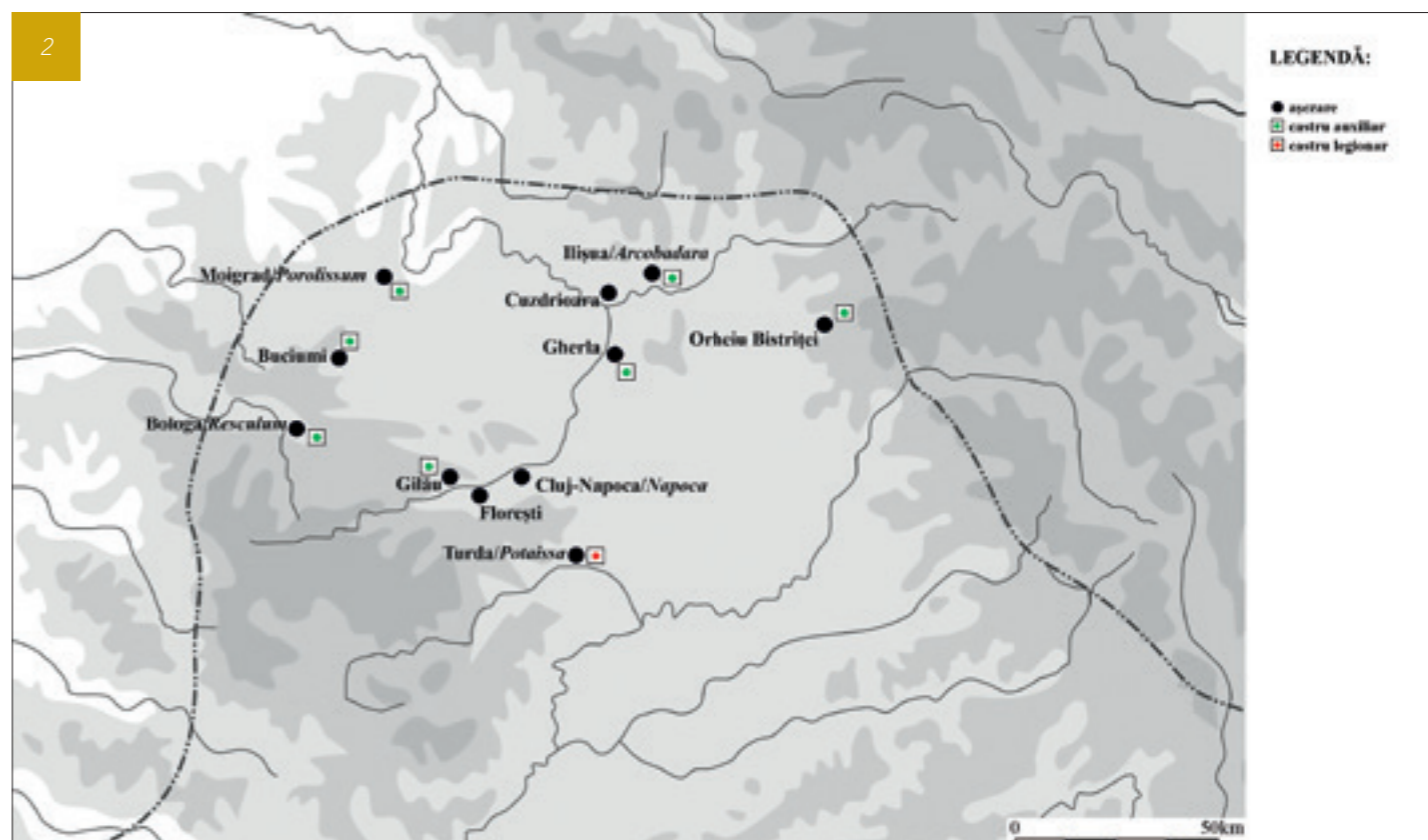
Din punct de vedere funcțional vasele care au fost produse din bronz în perioada romană se încadrează, mai degrabă, în categoria recipientelor utilitare, spre deosebire de cele din metal prețios, mai ales din argint, foarte rar întâlnite pe teritoriul Daciei romane, care au făcut majoritar parte din serviciile fastuase pentru pregătirea și servirea băuturilor și mâncărurilor, vasele de bronz au fost folosite în activități cotidiene legate de prepararea vinului, igiena personală, transportul lichidelor, sau gătitul mâncării. Tocmai din acest motiv studiul acestei

AUTOR:

Silvia Mustăță
Universitatea „Babeș-Bolyai”,
Cluj-Napoca

Pentru a înțelege modul de viață al soldaților care au trăit într-o zonă de *limes* nu este suficient să luăm în considerare doar informația oferită de sursele scrise. Relatăriile autorilor antici, inscripțiile pe piatră, diplomele militare etc. ne pot informa numai parțial în ceea ce privește aspectele de viață cotidiană. Putem presupune că de foarte multe ori soldații din trupele auxiliare și-au petrecut o mare parte a serviciului militar în condiții de pace, fără să fie angajați în confruntări militare importante. Astfel, analiza obiectelor descoperite în urma cercetărilor arheologice desfășurate pe asemenea situri este extrem de importantă, deoarece ne oferă informații relevante în legătură cu rutina cotidiană, cu dieta acestora și preferințele culinare sau cu modul în care și-au petrecut timpul liber.

Odată cu crearea noii provincii Dacia, romanii au adus trupe auxiliare din diferite părți ale imperiului care au fost cantonate mai ales în castrele aflate de-a lungul *limes*-ului. De asemenea, includerea teritoriilor nord dunărene în Imperiul roman a deschis noi direcții comerciale care au facilitat pătrunderea directă a unor bunuri produse la distanțe considerabile, în ateliere aflate în Orient, în Peninsula Italică sau în provinciile occidentale: vinul și uleiul de măsline transportate în amfore, veselă de bună calitate realizată din ceramică, sticlă sau metal, statuete, obiecte de iluminat etc. În cercetarea arheologică aceste bunuri poartă denumirea „de import” și de obicei au fost interpretate drept rezultatul negoțului între diferitele regiuni ale Imperiului Roman. Însă, pe

3

categorii de piese poate să ne ofere informații importante referitoare la viața de zi cu zi a soldaților care le-au folosit. Pe lângă aceasta, faptul că avem de a face cu o categorie de piese de import ne permite să înțelegem mai bine legăturile de natură economică și nu numai care au existat între Dacia Porolissensis și restul Imperiului roman.

Descoperirile de acest gen din Dacia Porolissensis nu sunt foarte numeroase. Cercetările recente au dus la identificarea unui număr de 119 vase de bronz, majoritatea în stare fragmentară **IMAGINEA 2**. O parte dintre ele nu au un loc de descoperire clar, altele provin din colecțiile vechi, formate pe parcursul secolului al XIX-lea, altele din cercetări arheologice desfășurate mai ales în a doua parte a secolului XX. Dintre ele aproximativ un sfert pot fi atribuite cu siguranță castrelor de pe *limes*. Vase de bronz au fost găsite în castrele de la Gilău, Bologa, Buciumi, Porolissum – Pomet, Ilișua și Orheiu Bistriței. Fiind vorba, așa cum am menționat mai sus, despre piese produse în serie, identificarea unor fragmente oferă, de cele mai multe ori, posibilitatea de a reconstitui forma sau tipul recipientului.

Din punct de vedere funcțional ele se încadrează în principal în două categorii mari: vase care au făcut parte din serviciile pentru preparat vin și cele care au compus serviciile de toaletă.

Din prima categorie fac parte recipientele folosite pentru amestecul vinului și cele folosite pentru strecuratul acestuia. În perioada romană vinul nu a fost consumat ca atare, acest obicei fiind considerat barbar, ci în amestec cu apă rece sau caldă și diferite mirodenii sau miere. Acest amestec era realizat în diferite recipiente, precum caserolele [pe parcursul secolului I p. Chr. și la

4

începutul secolului al II-lea p. Chr.] sau gălețile de diferite forme și dimensiuni. Amestecul era ulterior strecurat înainte de a fi servit cu ajutorul unor seturi formate din două recipiente: o strecurătoare și un suport de formă asemănătoare. Descoperiri de acest fel cunoaștem din castrele de la Buciumi, Porolissum – Pomet, Ilișua și Orheiu Bistriței **IMAGINEA 3**. Lor li se adaugă diferite ulcioare folosite pentru servit, cum este cazul celui descoperit în castrul de la Orheiu Bistriței **IMAGINEA 4**.

Recipientele de toaletă au fost, de asemenea, folosite în seturi. Acestea erau compuse dintr-un vas de dimensiuni mici și formă globulară, numit *balsarium*, care conținea ulei de măsline sau uleiuri parfumate folosite pentru a hidrata și parfuma pielea, dintr-un vas de baie în care era turnat lichidul respectiv și dintr-un răzuitor, *strigilis*, folosit pentru a îndepărta excesul de ulei de pe piele. Cele trei obiecte erau agățate de un inel și erau transportate ca atare la băi **IMAGINEA 5**. *Balsamaria* au fost descoperite în castrele de la Gilău și Bologa și tot de la Bologa provine singurul vas de baie (din nefericire pierdut astăzi) cunoscut până în momentul de față de pe teritoriul Daciei Porolissensis **IMAGINEA 6**. Dintre aceste descoperiri se remarcă vasul de toaletă descoperit în castrul de la Gilău, care reprezintă un unicat la nivelul

5

Imperiului roman, atât din punctul de vedere al tehnicii de realizare, cât și în privința scenelor reprezentate pe suprafața sa **IMAGINILE 7-9**. Acestea reprezintă diferite ipostaze ale luptelor de palestră: lupte greco-romane, posibil pancrățiu și o întrecere pugilistică. Vasul a fost produs într-un atelier din provinciile vestice ale imperiului, cândva după finalul secolului al II-lea p. Chr.

7

Acestor două categorii li se adaugă căniile pentru fierț apă, prezente frecvent în castrele de pe *limes*, mai ales la Ilișua unde a fost descoperit cel mai mare număr de fragmente care provin de la asemenea recipiente **IMAGINEA 10**. Bineînțeles, acestea au avut o funcționalitate multiplă: apa caldă a fost necesară atât pentru prepararea vinului (vinul amestecat cu apă caldă fiind numit *calda*), cât și în cadrul toaletei, iar în mediul militar probabil că vasele au fost utilizate cel mai frecvent pentru fierberea apei necesare preparării mâncării.

Este important să subliniem că vase de bronz de bună calitate au făcut parte din viața de zi cu zi a soldaților staționați în Dacia Porolissensis, mai ales dacă luăm în considerare faptul că un număr important din obiectele pentru care contextul de descoperire este cunoscut provine din clădirile în care au locuit soldații, anume din barăci. De asemenea, aceste produse au fost folosite încă din primii ani de existență a castrelor, în activități care presupun adoptarea unui mod roman de a consuma vinul sau de îngrijire corporală. ●

6

Bibliografie

Diaconescu, Al. 2013, „Clasicismul” în plastica minoră din Dacia romană, *Bibliotheca Musei Napocensis* 43, Cluj-Napoca.

Isac, D. 2000, *Das Gefäß mit agonistischen Darstellungen von Gilău*, *Acta Musei Napocensis* 37/1, , 201-221.

8

Mustață, S. 2017, *The Roman metal vessels from Dacia Porolissensis*, *Patrimonium Archaeologicum Transylvanicum* 12, Cluj-Napoca.

Petrovsky, R. 1993, *Studien zu römischen Bronzegefäßen mit Meisterstempeln*, *Kölner Studien zur Archäologie der Römischen Provinzen* 1, Buch am Erlbach.

9

Petruț, D. 2018, *Pottery and military life. The ceramic assemblages from the barracks of the auxiliary fort at Buciumi, Dacia Porolissensis*, *Studii și Cercetări asupra Frontierelor Imperiului roman de pe teritoriul României* 4, Cluj-Napoca.

Rhia, E. 1986, *Römisches Toilettgerät und medizinische Instrumente aus Augst und Kaiseraugst*, *Forschungen in Augst* 6, Augst.

10

